

Podział państw świata według wartości wskaźnika ubóstwa społecznego (HPI)

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Grafika interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Podział państw świata według wartości wskaźnika ubóstwa społecznego (MPI)

Źródło: Pexels License, <https://www.pexels.com/photo-license/>, dostępny w internecie: www.pexels.com.

Znasz już różne mierniki poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego. Obejmują one nie tylko sferę dochodową, ale także zdrowotną i edukacyjną. Dziś poznasz wielowymiarowy wskaźnik ubóstwa. Do jego obliczania bierze się pod uwagę większą liczbę wskaźników niż podczas wyznaczania HDI. Obecnie podaje się go tylko dla krajów rozwijających się, ponieważ w krajach wysoko rozwiniętych poziom ubóstwa społecznego jest z założenia bardzo niski i ma on tam znaczenie marginalne.

Twoje cele

- Wyjaśnisz, czym jest wskaźnik MPI (wieloaspektowy wskaźnik ubóstwa) i scharakteryzujesz jego składowe.
- Wytlumaczysz związek między MPI a historycznym HPI (wskaźnik ubóstwa społecznego).
- Porównasz państwa pod względem wartości wskaźnika MPI.

Przeczytaj

Historyczny wskaźnik ubóstwa społecznego (HPI)

HPI był syntetycznym indeksem ubóstwa społecznego wprowadzonym przez [UNDP](#) dla poszczególnych państw i regionów świata. Od 1998 roku opracowywane były jego dwie wersje: dla krajów rozwijających się (HPI-1) i dla krajów rozwiniętych (HPI-2) według klasyfikacji [OECD](#). W związku z tym oba te wskaźniki były wyznaczane w oparciu o inne kryteria związane z trzema płaszczyznami: długowieczności, wiedzy i przyzwoitego poziomu życia. Wskaźnik ten przybierał wartości od 0 do 100, przy czym wyższa wartość wskazywała na wyższy poziom ubóstwa ludności w danym kraju. W ostatnim raporcie (z lat 2007-2008), najniższymi wartościami HPI-2 odznaczały się kraje Europy Północnej, Zachodniej oraz Kanada, USA, Japonia i Australia. Szczególnie niskie wartości (HPI-2 poniżej 10,0) wystąpiły w Szwecji, Norwegii, Holandii, Finlandii i Danii. W przypadku krajów rozwijających się, wskaźnik HPI-1 został zastąpiony w 2010 roku przez wielowymiarowy wskaźnik ubóstwa (MPI). UNDP co roku publikuje raport zawierający ranking i metodykę wyznaczania tego wskaźnika (dla krajów rozwijających się).

Kryteria wyznaczania historycznego HPI.

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>

Opracowanie własne na podstawie Wrona J., *Słownik geografii społeczno-ekonomicznej*, Wydawnictwo Prac Naukowych UNIVERSITAS, Kraków 2012.

Wielowymiarowy wskaźnik ubóstwa (MPI)

Zastąpił on w 2010 roku HPI-1 (wskaźnik ubóstwa społecznego wyznaczany dla krajów rozwijających się). Bierze on pod uwagę trzy płaszczyzny: zdrowie, edukację oraz standard życia. Podobnie jak HDI, przyjmuje on wartości od 0 do 1 i podaje się go z dokładnością do trzech miejsc po przecinku. Dotyczy on zarówno procentowego udziału osób żyjących w ubóstwie, jak i intensywności tego zjawiska (liczby płaszczyzn, na których występuje ubóstwo). Wyższa jego wartość wskazuje na wyższy poziom ubóstwa społecznego.

Płaszczyzny MPI

---

poziomy zdrowotny	poziomy edukacyjny	poziomy standardu życia
ilość i jakość żywienia	długość okresu edukacji	źródło energii do sporządzania posiłków
śmiertelność niemowląt	liczba zaliczonych lat w szkole	warunki sanitarne
		dostęp do czystej wody pitnej
		poziomy elektryczności
		warunki mieszkaniowe
		obecność i jakość sprzętu domowego

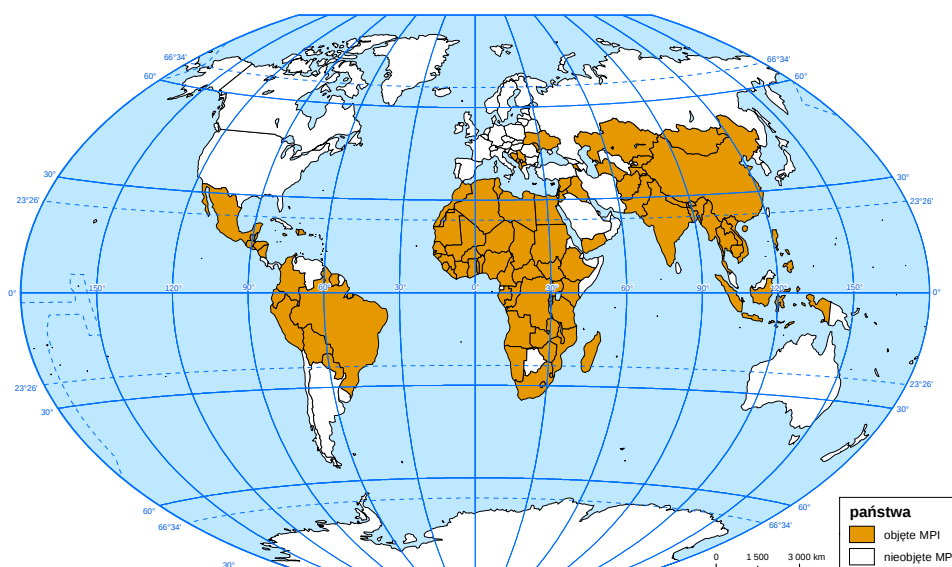
Źródło: UNDP i OPHI, *Global Multidimensional Poverty Index 2024*, [online], dostępny w internecie:

<https://hdr.undp.org/system/files/documents/hdp-document/mpireport2024en.pdf>

Wskaźnik ten opiera się na badaniach pojedynczych [gospodarstw domowych](#). Bierze pod uwagę tylko te, które spełniają określone wymagania. Wymagania te wynikają ze sztucznie wyznaczonych granic wartości wskaźników utworzonych dla każdej z poziomów przedstawionych w powyższej tabeli. Dla przykładu: w obrębie poziomu edukacyjnego analizuje się między innymi długość okresu edukacji. Ustalono, że dane gospodarstwo nie żyje w ubóstwie w momencie, gdy choć jeden dorosły jego członek ma co najmniej 6-letnie wykształcenie.

Ranking MPI

MPI obliczono dla 101 krajów rozwijających się. Największy poziom ubóstwa występował w krajach afrykańskich, szczególnie w Afryce Subsaharyjskiej (MPI > 0,2, choć w wielu przypadkach MPI > 0,4, a nawet MPI > 0,5). Krajami spoza Afryki, które charakteryzowały się wysokimi wartościami tego wskaźnika, były: Afganistan (0,272), Jemen (0,241), Timor Wschodni (0,210) i Haiti (0,2).

Państwa objęte i nieobjęte MPI w 2018 roku

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>

Opracowanie własne na podstawie danych UNDP i OPHI, dostępny w internecie:

http://hdr.undp.org/sites/default/files/mpi_2019_publication.pdf.

Słownik

gospodarstwo domowe

zespół osób razem zamieszkujących i wspólnie utrzymujących się, w większości połączonych więzami biologicznymi i stanowiących rodziny, choć do gospodarstw domowych zalicza się również osoby niespokrewnione, ale wspólnie zamieszkujące i utrzymujące się, osoby samotne utrzymujące się samodzielnie to jednoosobowe gospodarstwa domowe (encyklopedia.pwn.pl)

OECD

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, ang. *Organization for Economic Cooperation and Development*; międzynarodowa organizacja gospodarcza działająca od 1961 roku

UNDP

Program Narodów Zjednoczonych na rzecz Rozwoju, ang. *United Nations Development Programme* (UNDP), organ pomocniczy ONZ (encyklopedia.pwn.pl)

Grafika interaktywna

Polecenie 1

Przeanalizuj poniższą grafikę interaktywną, a następnie porównaj wartości MPI w różnych krajach świata. Zapisz wnioski.

Wieloaspektowy wskaźnik ubóstwa (MPI) na świecie w 2024 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UNDP i OPHI, [online], dostępny w internecie:

<https://hdr.undp.org/system/files/documents/hdp-document/mpireport2024en.pdf>

Grafiki pod numerami w panelach bocznych:

1, By Ferdinand Reus from Arnhem, Holland, CC BY-SA 2.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.0/>, [online], dostępny w internecie: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3237826>

2, By USACE Afghanistan Engineer District-South, CC BY-SA 2.0 <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.0/>, [online], dostępny w internecie: <https://www.flickr.com/photos/usace-tas/6210685146>

3, By DFID - UK Department for International Development, CC BY-SA 2.0 <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.0/>, [online], dostępny w internecie: <https://www.flickr.com/photos/dfid/8405077775>

4, By vasse nicolas,antoine, CC BY 2.0 <https://creativecommons.org/licenses/by/2.0/>, [online], dostępny w internecie: <https://www.flickr.com/photos/vasnic64/7993160014>, licencja: CC BY-NC-SA 3.0.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Dokończ poniższe zdanie.

MPI to:

- wielowymiarowy wskaźnik ubóstwa.
- wskaźnik rozwoju społecznego.
- wielowymiarowy wskaźnik urbanizacji.
- mały wskaźnik ubóstwa społecznego.

Ćwiczenie 2

Odpowiedz prawidłowo na poniższe pytanie.

Który z poniższych wskaźników został zastąpiony przez MPI?

- wskaźnik maskulinizacji
- HPI
- PKB
- HDI

Ćwiczenie 3

Wybierz składowe wielowymiarowego wskaźnika ubóstwa.

poziom dochodów

dostęp do czystej wody pitnej

ilość i jakość wyżywienia

długość okresu edukacji

wskaźnik urbanizacji

oczekiwana długość trwania życia

współczynnik przyrostu naturalnego

Ćwiczenie 4

Uzupełnij tekst dotyczący wskaźnika ubóstwa społecznego.

Historyczny wskaźnik ubóstwa społecznego był przedstawiany dla [ ] grup państw. Wersja [ ] dotyczyła krajów rozwijających się (według klasyfikacji OECD), natomiast wersja [ ] dotyczyła krajów rozwiniętych. Oba te wskaźniki były wyliczane za pomocą [ ] kryteriów i przedstawiane w przedziale od 0 do [ ], przy czym [ ] wartość wskazywała na wyższy poziom ubóstwa społecznego.

HPI-2

niższa

wyższa

100

HPI-1

1

dwóch

HPI

różnych

trzech

tych samych

Ćwiczenie 5

Spośród podanych krajów wybierz te, które zostały ujęte w rankingu krajów według MPI w 2018 roku.

Arabia Saudyjska

Rumunia

Chiny

Pakistan

Argentyna

Libia

Ćwiczenie 6

Uporządkuj podane kraje według malejącego MPI w 2018 roku, korzystając z danych na stronie: hdr.undp.org/en/2020-MPI .

Zimbabwe

Pakistan

Chiny

Nigeria

Peru

Etiopia

Ćwiczenie 7

Połącz państwa z ich wartościami MPI w 2018 roku, korzystając z danych na stronie:
<http://hdr.undp.org/en/2020-MPI>.

Kenia	0,279
Mali	0,384
Madagaskar	0,373
Irak	0,376
Sudan	0,178
Gwinea	0,033

Ćwiczenie 8

MPI jest iloczynem dwóch parametrów. Sprawdź w dostępnych źródłach informacji geograficznej, o jakie parametry chodzi.

Dla nauczyciela

Imię i nazwisko autora: Kamil Kaliński

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Wielowymiarowy wskaźnik ubóstwa (MPI).

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum i technikum, zakres podstawowy, klasa II

PODSTAWA PROGRAMOWA

VII. Podział polityczny i zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego świata: mapa podziału politycznego, system kolonialny i jego rozpad, procesy integracyjne i dezintegracyjne na świecie, konflikty zbrojne i terroryzm, podstawowe wskaźniki rozwoju.

Uczeń:

7) analizuje zróżnicowanie przestrzenne państw świata według wskaźników rozwoju – PKB na jednego mieszkańca, Wskaźnika Rozwoju Społecznego (HDI), Wskaźnika Ubóstwa Społecznego (HPI).

Kształtowane kompetencje kluczowe

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne

Uczeń:

- wyjaśnia, czym jest wskaźnik MPI i charakteryzuje jego składowe,
- wyjaśnia związek między MPI a historycznym HPI,
- porównuje państwa pod względem wartości wskaźnika MPI.

Strategie: konektywizm

Metody nauczania: pogadanka, dyskusja, praca z e-materiałem

Formy zajęć: praca indywidualna, praca w parach (lub grupach), praca całego zespołu klasowego

Środki dydaktyczne: e-materiał, komputer, projektor multimedialny (lub/i tablety z dostępem do internetu), zeszyt przedmiotowy, ścienna mapa polityczna świata

Materiały pomocnicze

Bibliografia:

- Wrona J., *Słownik geografii społeczno-ekonomicznej*, Wydawnictwo Prac Naukowych UNIVERSITAS, Kraków 2012.

Dane statystyczne:

- ophi.org.uk/wp-content/uploads/G-MPI_2018_2ed_web.pdf
- hdr.undp.org/sites/default/files/mpi_2019_publication.pdf
- opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/11810/Global-MPI-2014-Brief.pdf?sequence=1

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Czynności organizacyjne (powitanie, sprawdzenie stanu klasy, sprawdzenie obecności).
- Dialog z uczniami mający na celu usystematyzowanie podstawowych wiadomości na temat PKB i HDI.
- Przedstawienie celów lekcji.

Faza realizacyjna

- Nauczyciel zadaje uczniom pytanie: *Czym jest ubóstwo?* Następuje burza mózgów. Uczniowie zgłaszają swoje pomysły i zapisują je w formie mapy myśli na tablicy.
- Nauczyciel kontynuuje dyskusję, zadając pytanie: *Jakie znacie wskaźniki, które mogą określać poziom ubóstwa w danym kraju?* Chętni uczniowie zgłaszają swoje pomysły. Wymieniają na przykład PKB na mieszkańca, HDI itp.
- W następnej kolejności nauczyciel prowadzi pogadankę na temat HPI. W tym celu wyświetla na tablicy interaktywnej pierwszy podrozdział *Przeczytaj* pt. *Historyczny wskaźnik ubóstwa społecznego (HPI)*.
- Następnie prosi uczniów o wykonanie Polecenia 1 z części *Przeczytaj*. Uczniowie mogą wyświetlić je na tabletach (komputerach) lub skorzystać z przedstawionej grafiki na tablicy interaktywnej.
- Następnie nauczyciel przechodzi do omówienia MPI. W tym celu również może skorzystać z wyświetlonego na tablicy fragmentu e-materiału pt. *Wielowymiarowy wskaźnik ubóstwa (MPI)*. Szczególną uwagę zwraca na składowe tego wskaźnika.
- W następnym etapie nauczyciel prosi uczniów o przeanalizowanie mapy przedstawiającej państwa rozwijające się, dla których oblicza się MPI, a także ranking dziesięciu państw o największym MPI. Uczniowie pracują w grupach, analizując grafiki wyświetlane na tabletach (komputerach).
- W przypadku zajęć w pracowni komputerowej nauczyciel może zlecić uczniom znalezienie najnowszych danych dotyczących wartości MPI na świecie i stworzenie (na przykład w programie QGIS) kartogramu z aktualnymi danymi (nowszy niż w zestawieniu za 2018 rok). Kartogramy można wydrukować i wkleić do zeszytów. Jeżeli nie ma takiej możliwości, wówczas uczniowie

wyświetlają na tabletach grafikę interaktywną. Analizują i dyskutują w parach odpowiedzi na polecenie do tego multimedium bazowego.

- Po zakończonej dyskusji nauczyciel wyznacza osoby, które zgłaszają swoje pomysły (w ramach odpowiedzi na polecenie).
- W następnym etapie lekcji nauczyciel wyświetla na tablicy wybrane zadania z bloku ćwiczeń interaktywnych. Wskazani uczniowie rozwiązują je.

Faza podsumowująca

- Podsumowanie i utrwalenie nowej wiedzy poprzez zadawanie pytań: Czym jest MPI, jakie przyjmuje wartości i które płaszczyzny ubóstwa bierze pod uwagę?, Jaki jest związek między MPI a HPI?, Które kraje odznaczają się największym poziomem ubóstwa?.
- Nauczyciel nagradza aktywnych uczniów i przypomina cele zajęć.
- Pożegnanie i zaproszenie na kolejną lekcję.

Praca domowa

- Przeczytaj artykuł: Sutkowska N., Kandfer K., *Problem ubóstwa w krajach Unii Europejskiej*, Zeszyty Naukowe UW MSC, 2013.
- Na podstawie artykułu określ zależność między poziomem dochodu per capita a zakresem biedy absolutnej w krajach Unii Europejskiej.
- Opcjonalnie można także prosić o zapoznanie się z kolejnym tematem lekcji (w przypadku blended-learning).

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium

Nauczyciel może wyświetlić grafikę interaktywną na tablicy interaktywnej lub poprosić uczniów o zapoznanie się z nią na tabletach (lub komputerach). Może być ona wyświetlona nie tylko w fazie realizacyjnej lekcji, ale również w fazie podsumowującej. Mapę znajdującą się w multimedium można zastosować na innych lekcjach dotyczących poziomu rozwoju na świecie.